Duurzaamheidsmonitor
2024

Universiteit Leiden

Onze 4 pijlers

Duurzaamheid in onderzoek en onderwijs

Duurzame campus

Bewustwording en betrokkenheid

Samen aan de slag

Maatschappelijk betrokken

De afgelopen jaren zijn de gevolgen van klimaatverandering steeds duidelijker en zichtbaarder geworden. We leven in een tijd van extremen, waarin wereldwijde overstromingen, zware stormen en stijgende temperaturen samengaan met een ongekend verlies aan biodiversiteit en toenemende schaarste aan voedsel en schoon drinkwater. Deze ontwikkelingen raken ons allemaal.

Als maatschappelijk betrokken universiteit voelt de Universiteit Leiden een grote verantwoordelijkheid richting haar studenten, wetenschappers en medewerkers om bij te dragen aan een duurzamere, gezondere en eerlijkere toekomst. Daarom stimuleren en ondersteunen wij Leids wetenschappelijk onderzoek dat nieuwe inzichten biedt in klimaatvraagstukken. Ook investeren we in vernieuwende opleidingen en beter onderwijs, waardoor onze studenten de kennis opdoen en de vaardigheden ontwikkelen die hen in staat zullen stellen om op dit gebied het verschil te kunnen maken.

In 2024 hebben we belangrijke stappen gezet in het ontwikkelen van beleid voor onze samenwerking met de fossiele industrie. Dit beleid is erop gericht keuzes te maken die in lijn zijn met onze verantwoordelijkheden en ambities op het gebied van duurzaamheid om zo bij te dragen aan een toekomst zonder fossiele brandstoffen.

In 2024 is het Herta Mohr-gebouw opgeleverd. Dit duurzame en toekomstbestendige gebouw is een toonbeeld van innovatie op het gebied van klimaatadaptatie, welzijn en biodiversiteit. Het is het eerste volledig aardgasvrije gebouw van onze universiteit: een mijlpaal voor de duurzaamheidsambities binnen onze bedrijfsvoering. Dankzij de warmte-koudeopslag-installatie (WKO) voorkomen we jaarlijks ruim 150.000 kilo CO_2-uitstoot. Het plein voor het gebouw is bestand tegen zowel hittestress als zware regenval en vormt ook een ‘stepping stone’ voor wilde bijen vanuit de Hortus botanicus. Door de fietsenstalling ondergronds te integreren is het plein een groene ontmoetingsplek geworden die het welzijn van de gebruikers bevordert en die de verbinding tussen universiteit en stad versterkt.

Wij danken alle betrokkenen voor hun inzet voor onze duurzaamheidsambities en we kijken vol vertrouwen uit naar verdere stappen op weg naar een duurzame universiteit.

College van Bestuur,
Prof.dr. Luc Sels, Voorzitter
Prof.dr.ir. Hester Bijl, Rector magnificus
Drs. Timo Kos, Vicevoorzitter

Leiden, najaar 2025

Contents

Duurzaamheidsmonitor in het kort 4
Feiten en cijfers 5
Duurzaamheidsvisie 2030 6
Samen aan de slag 7
Duurzaamheid in onderwijs 9
Duurzaamheid in onderzoek 11
Bewustwording en betrokkenheid 14
LUGO 15
Klimaat-mitigatie 16
- Energie 16
- Duurzame huisvesting 17
- Duurzame mobiliteit 18

Duurzame leefomgeving 19
- Biodiversiteit 19
- Waterbeheer 20
- Klimaatadaptatie 21

Duurzame campus 22
- Duurzaam inkopen 22
- Eerlijke en circulaire ICT 22
- Afval 22
- Duurzame catering 23

CO_2-footprint 24

Duurzaamheidsmonitor in het kort

PIJLER	DOEL	RESULTATEN UIT 2024
	• Meer inzicht krijgen in wereldwijde, nationale en regionale duurzaamheidsvraagstukken • Kennis ontwikkelen voor de juiste oplossingen • Ondersteunen van docenten • Vergroten zichtbaarheid van duurzaam onderwijs	• In het Polderlab hebben wetenschappers, boeren en beleidsmakers verder gewerkt aan toekomstbestendige vormen van landbouw. • Een consortium met onder meer Leidse economen, psychologen en bestuurskundigen is gestart met onderzoek naar het maatschappelijke draagvlak voor de waterstoftransitie in Nederland. • Er is gestart met de ontwikkeling van een toetsingskader voor samenwerking met de fossiele industrie. • Binnen Leiden University College is gestart met het EcoConnect project. In dit Comenius-project wordt een 'toolkit' ontwikkeld met lesmethoden, workshops en een website over hoe docenten klimaatverandering kunnen integreren in het onderwijs.
	• **65%** reductie in CO_2-emissies uit scope 1 en 2 in 2030 (t.o.v. 1990) • **25%** reductie in aardgas in 2025 (t.o.v. 2019) • **25%** reductie in CO_2-emissies als gevolg van zakelijke dienstreizen (t.o.v. 2019) • **25%** reductie van het jaarlijkse bedrijfsafval per gebruiker in 2027 (t.o.v. 2019)	• **50%** reductie in CO_2-emissies uit scope 1 en 2 in 2030 (t.o.v. 1990) • **32%** reductie in aardgas in 2025 (t.o.v. 2019) • **31%** reductie in CO_2-emissies als gevolg van zakelijke dienstreizen (t.o.v. 2019) • **20%** reductie van het jaarlijkse bedrijfsafval per gebruiker in 2027 (t.o.v. 2019)
	• Bevorderen van een cultuur van duurzaamheid in de gemeenschap van medewerkers en studenten	• Het Duurzaamheidsnetwerk is gegroeid tot bijna 400 medewerkers en studenten. • LUGO is gestart met het opzetten van Green Teams bij de Campus Den Haag en de Faculteit Sociale Wetenschappen. • Er zijn 'community gardens' geopend in Leiden (Hortus botanicus) en Den Haag (Schouwburgstraat).
	• Versterken van duurzaamheidsbeleid in de organisatie • Intensiveren van strategische samenwerking	• Het beleidsplan "Open for all: Beleidsplan UB Leiden 2024-2028" is gepubliceerd. Hierin wordt aandacht besteed aan duurzaamheid, bijvoorbeeld t.a.v. langdurige toegang tot digitale collecties en duurzaam beheer en beschikbaarstelling van collecties. • De Universiteit Leiden heeft zich aangesloten bij het Haags Klimaatakkoord. De rol van de universiteit in deze klimaatdeal is het mobiliseren van de kennisnetwerken die de universiteit heeft op dit terrein.

Feiten en cijfers

Onderstaande indicatoren geven de milieubelasting weer van de universiteit op de omgeving over de jaren 2018 tot en met 2024, afgezet tegen de situatie in 1990. Alle cijfers zijn exclusief het Leids Universitair Medisch Centrum.

INDICATOR	1990[1]	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Algemeen								
Netto vloeroppervlak (m²)	363.597[2]	378.896	380.210	380.346	375.426	385.269	392.831	438.758
Medewerkers (fte)	3.932	4.993	4.423	4.668	4.872	4.994	5.250	5.378
Studenten (aantal)	onbekend	26.488	28.109	30.019	31.254	30.744	30.509	30.846
Energieverbruik								
Elektriciteitsverbruik (miljoen kWh)	42,4	41,2	43,0	39,6	39,1	39,9	42,3	41,4
Aardgasverbruik (miljoen kWh)	99,5[3]	36,1	34,0	30,9	36,2	32,9	26,0	23,2
Stadswarmte/-koude (miljoen kWh)	6,1	21,3	17,6	14,8	19,6	13,5	13,2	15,9
Energieopwekking								
Zonnepanelen/PV's (miljoen kWh)	0	0,00	0,36	0,62	0,60	0,84	1,04	1,55
WKK (miljoen kWh)	0	0,05	0,05	0,06	0,07	0,08	0,04	0,03
Warmte/koude (miljoen kWh)	0	18,1	14,2	11,6	15,9	10,6	10,60	13,5
CO_2-emissie								
Scope 1 en scope 2 (ton CO_2 bruto)	42.186[4]	30.428	26.810	24.329	24.643	21.766	23.470	20.979
Doelstelling CO_2-reductie – 65% in 2030	0%	-28%	-36%	-42%	-42%	-48%	-44%	-50%
CO_2-compensatie								
GVO's en VER's (ton CO_2)	0	34.292	33.886	26.825	25.761	24.003	25.889	17.449
Waterverbruik								
Leidingwater (m³)	294.772	142.295	140.398	91.249	97.253	119.973	127.276	141.202
Afval (ton)								
Papier en karton (ton)	onbekend		149,3	107,5	111,7	132,78	145,05	167,60
Restafval (ton)	onbekend		658,8	467,1	494,2	355,82	416,65	437,28
Aantallen								
PV-panelen	0	40	1.348	2.026	2.192	3.414	5.015	5.532
Laadpunten	0	0	20	26	22	28	38	46
Watertappunten	0	16	16	36	36	36	37	38
Elektrisch wagenpark		0	0	4	4	4	4	4

GVO's = Garantie van Oorsprong
kWh = Kilowattuur finaal (eenheid voor energie van 1000 watt)
PV-panelen = Photo Voltaic panelen
VER's = Vrijwillige Emissierechten
WKK=Warmtekrachtkoppeling
WKO=Warmte-koudeopslag

1. Uitgangspunt voor energieverbruik 1990 is 1996
2. Het aantal meters netto vloeroppervlak is bij benadering. Alleen het aantal vierkante meters bruto vloeroppervlak is bekend.
3. Inclusief het gebruik van stookolie in 1990.
4. Exclusief koelmiddelen en eigen dienstvervoer in 1990.

Het betreft een voorlopige opgave over 2024.
Energie- en watergegevens uit het verleden zijn gecorrigeerd met meetdata-correcties.
Het stadswarmte/-koudeverbruik is gecorrigeerd met de opwek van de eigen WKO-doubletten in het Huygensgebouw.
De energiegegevens in dit jaarverslag wijken af van de eerder versterkte gegevens in het jaarverslag van 2023.
Gerekend wordt met DGBC-methodiek waarbij eigen opwek niet in mindering is gebracht van het eigen verbruik.

Duurzaamheidsvisie 2030

De kern van onze duurzaamheidsvisie 2030 is dat we werken aan een duurzame studeer- en werkomgeving die, zowel binnen als buiten de universitaire gemeenschap, inspireert en mobiliseert tot het (verder) realiseren van een positieve maatschappelijke impact. In 2023 is de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026 vastgesteld, een concretisering van de Duurzaamheidsvisie 2030 met concrete en meetbare doelstellingen voor duurzaamheid in onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering. Onze Duurzaamheidsvisie 2030 heeft vier pijlers:

Duurzaamheid in onderwijs

In het onderwijs bieden wij alle studenten de mogelijkheid om kennis te maken met duurzaamheidsthema's en -vraagstukken die zo veel mogelijk aansluiten bij de inhoud van hun opleiding. Studenten worden opgeleid tot academische professionals die beschikken over de kennis en vaardigheden die nodig zijn om een bijdrage te leveren aan de duurzaamheidstransitie. De Universiteit Leiden biedt diverse programma's en vakken aan waarin duurzaamheid centraal staat.

Duurzaamheid in onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek is een kerntaak van de Universiteit Leiden. Onze missie is om met ons onderzoek meer inzicht te krijgen in wereldwijde duurzaamheidsvraagstukken en kennis te ontwikkelen voor goede oplossingen. Hiermee dragen we bij aan de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties, de Sustainable Development Goals (SDG's).
Omdat duurzame ontwikkeling multi- en interdisciplinair is, moeten we die vanuit meerdere disciplines benaderen. Door verschillende disciplines in coherente onderzoeksprogamma's samen te brengen, kunnen we onderzoek stimuleren dat aansluit bij het multi- en interdisciplinaire karakter van duurzaamheid.
We vergroten de (lokale) impact van de Universiteit Leiden door samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners te versterken en in te zetten op toepassing van kennis over duurzaamheidsthema's in de praktijk.

Duurzame campus

De Universiteit Leiden werkt aan een groene, circulaire campus, met een forse energiereductie in 2050 als doel, zoals uitgewerkt in de Routekaart Energietransitie. Deze beschrijft de strategie en de maatregelen die nodig zijn om te voldoen aan de ambitie van de Nederlandse universiteiten om aan te sluiten bij de doelstellingen uit het Klimaatakkoord voor 2030 en 2050. We streven naar 65% reductie van de CO_2-uitstoot van onze gebouwen in 2030 (t.o.v. 1990) en naar 95% in 2050. Daarnaast blijven we stevig inzetten op duurzaam inkoopbeleid, afvalpreventie en recycling, duurzame mobiliteit, vergroening van de campus en vergroting van de biodiversiteit.

Bewustwording en betrokkenheid

Studenten en medewerkers spelen een centrale rol in de verduurzaming van de universiteit. De keuzes die zij dagelijks maken hebben daar een grote impact op. Het is daarom cruciaal dat zij zich meer bewust worden van het belang van duurzaamheid en dat zij zich hier meer bij betrokken voelen. Dat willen we bereiken door behaalde resultaten intensiever te delen, transparant te communiceren over de wenselijkheid van duurzaam gedrag van de campusgebruikers, en onze regionale partners en leveranciers te betrekken bij de transitie.
Met de kennis die voortkomt uit onderzoek en onderwijs wil de universiteit bijdragen aan de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen van de VN. Deze omvatten duurzaamheidsindicatoren die betrekking hebben op 17 terreinen van duurzaamheid in drie categorieën (economie, ecologie en sociale duurzaamheid). Figuur 1 laat zien welke SDG's betrekking hebben op welke domeinen. Een pijl in het midden, die zowel naar beneden als naar boven wijst, laat de samenhang zien tussen de domeinen en SDG's. Het is belangrijk dat we onze activiteiten op dit gebied niet simpelweg 'labelen', maar dat we na blijven denken over hoe de inzet op de SDG's zich tot elkaar verhoudt. Vooruitgang voor één SDG kan ten koste gaan van andere. De SDG's moeten dus benaderd worden vanuit een interdisciplinaire 'whole-community' benadering.

Figuur 1

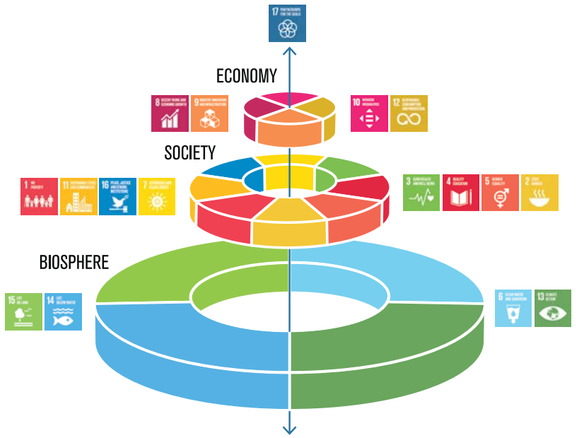

De 17 duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties in een bruidstaartmodel. De pijl in het midden symboliseert de samenhang tussen de verschillende domeinen en de SDG's.

Samen aan de slag

De Universiteit Leiden stimuleert en ondersteunt haar medewerkers en studenten bij het maken van duurzame keuzes. We versterken daarmee de onderlinge verbondenheid en stimuleren meer uitwisseling tussen faculteiten, opleidingen en andere onderdelen van de universiteit.

Versterken van duurzaamheidsbeleid in de organisatie

DOELSTELLINGEN in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Uitbreiden van het netwerk van facultaire verbinders

BEREIKT

- Expertisecentrum Studenten- en Onderwijszaken (SOZ) is in 2024 gestart met een duurzaamheids-team. In 2024 heeft dit team een *community garden* geopend in de Hortus botanicus.
- Naast de Faculteiten Archeologie en Rechts-geleerdheid, hebben nu ook de Campus Den Haag en de Faculteit Sociale Wetenschappen een LUGO Green Team.

Green Team Campus Den Haag 2024

Opnemen van duurzaamheid als doorlopend ontwikkelthema in facultaire beleidsplannen

BEREIKT

- In 2024 zijn er geen geheel nieuwe facultaire strategische plannen gepubliceerd. Wel zijn er in 2024 uitvoeringsagenda's en beleidsnotities verschenen die voortbouwen op bestaande strategische plannen. Een voorbeeld is de Uitvoeringsagenda Campus Den Haag 2024-2025, waarin duurzaamheid een integraal onderdeel is van faculteitsoverstijgende en strategische projecten op de campus.
- In 2024 is het beleidsplan "Open for all: Beleidsplan UB Leiden 2024-2028" gepubliceerd, waarin de strategische koers en missie van de bibliotheken voor de komende jaren zijn vastgelegd. Duurzaamheid komt bij een aantal onderwerpen van dit beleidsplan aan de orde (onder andere bij langdurige toegang tot digitale collecties, duurzaam beheer en beschikbaarstelling van collecties). Daarnaast worden er maatregelen genomen voor verduurzaming van de centrale UB: nieuw glas in alle ramen, twee nieuwe glazen koepels, vervanging technische systemen en aansluiting op de warmte-koudeopslag.

VOORUITBLIK

- In 2025 werkt de Faculteit Archeologie aan een nieuw facultair strategisch plan voor 2026-2028. De facultaire gemeenschap wordt daar intensief bij betrokken, zodat de thema's die naar voren komen breed gedragen worden.

Monitoring volgens de Corporate Sustainability Reporting Directive

BEREIKT

- In 2025 heeft het ministerie van OCW de *Handreiking vrijwillige duurzaamheidsverantwoording* gepubliceerd. In 2025 zal onderzocht worden in hoeverre en in welke mate de universiteit de aanbevelingen uit deze handreiking zal meenemen in de rapportage over duurzaamheid. Hierbij zal zoveel mogelijk worden afgestemd met andere Nederlandse universiteiten.

Rankings in duurzaamheid

In 2024 stond de Universiteit Leiden op de vijfde plaats in de SustainaBul, de duurzaamheidsranking van universiteiten en hogescholen in Nederland. In 2023 eindigde onze universiteit op de elfde plaats. De SustainaBul is een initiatief van studentenorganisatie Studenten voor Morgen. In de ranking wordt gekeken naar de categorieën bedrijfsvoering, onderwijs, onderzoek en best practices. De Universiteit Leiden scoort erg goed op duurzaamheid in minoren. Er zijn genoeg mogelijkheden voor studenten om keuzevakken of minoren over duurzaamheid te integreren in hun opleidingen.

De Universiteit Leiden scoort ook goed op het gebied van duurzaam onderzoek. Het stimuleringsprogramma Liveable Planet is een mooi voorbeeld van interdisciplinair onderzoek op het snijvlak van ecologie en sociale systemen. Volgens de SustainaBul is er voor de Universiteit Leiden de meeste verbetering te halen op het thema onderwijs. De makers van de ranglijst zouden graag zien dat duurzaamheid geïntegreerd wordt in alle opleidingen. Ook zijn er nog stappen te zetten op het gebied van de financiële huisvesting, waaronder duurzaam bankieren en een duurzaam pensioenfonds vallen.

In de UI Green Metric, een wereldwijde duurzaamheidsranglijst, eindigde de Universiteit Leiden in 2024 op de zeventiende plaats; in 2023 was dit de veertiende. De UI Green Metric Ranking is een jaarlijkse inter-

nationale benchmark, waaraan de Universiteit Leiden in 2024 voor de achtste keer meedeed. In deze benchmark, een initiatief van de Universitas Indonesia, worden de meer dan 1150 deelnemende instellingen van over de hele wereld beoordeeld op zes thema's: (1) infrastructuur, (2) energie, (3) afvalverwerking, (4) water, (5) transport, en (6) onderwijs en onderzoek. Aandachtspunten zijn het vergroten van de biodiversiteit op de campussen en het integreren van duurzaamheid in het onderwijs.

Intensiveren van strategische samenwerking

We intensiveren onze strategische samenwerkingen met onze publieke en private partners. Daarmee bouwen we mee aan onderzoeks- en innovatie-ecosystemen die duurzame ontwikkeling ondersteunen. We zoeken hierbij naar gemeenschappelijkheid in onze strategische agenda's en naar mogelijkheden tot samenwerking. Door meer in te zetten op campusontwikkeling kunnen we vanuit elke campus bijdragen aan regionale ecosystemen.

BEREIKT

- De Universiteit Leiden blijft inzetten op samenwerking op regionaal, landelijk en internationaal niveau. Op regionaal niveau werkt de Universiteit Leiden samen met de gemeente Leiden, Leiden Kennisstad, Leren met de Stad en met de gemeente Den Haag en neemt ze deel in het samenwerkingsverband KeyRegion Leiden.
- In verschillende LDE Centres werkt de universiteit aan actuele kennisvragen met LDE-partners van de Technische Universiteit Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam, en met maatschappelijke partners in de regio Zuid-Holland. Het LDE Centre for Sustainability werkt aan vraagstukken op het gebied van circulaire economie en duurzaamheid.
- In 2023 is de Universiteit Leiden een strategische samenwerking aangegaan met de regionale ontwikkelingsbank Asian Development Bank (ADB). De samenwerking richt zich op thema's zoals urbanisatie, circulaire economie, water, biodiversiteit en belastinghervorming. De interdisciplinaire kennis van de universiteit in combinatie met de grote investeringen van de ADB kan bijdragen aan oplossingen voor het klimaatprobleem en armoede.
- De Universiteit Leiden is in 2024 aangesloten bij het Haags Klimaatakkoord. Daarin zijn 38 klimaatdeals gesloten om toe te werken naar een klimaatneutraal Den Haag in 2030. De rol van de universiteit in deze klimaatdeal is het mobiliseren van de kennisnetwerken die de universiteit heeft op dit terrein, zoals het Liveable Planet programma, Verder met Publiek Leiderschap, het Biodiversiteitsnetwerk en het Citizen Science Lab. Studenten gaan via het LDE-programma Scriptiewerkplaats Den Haag Zuidwest en Buurtlab 070 aan de slag met vraagstukken die voortkomen uit de klimaatdeals.
- In 2024 is gewerkt aan het opzetten van een nieuwe 'Europe Hub', een interdisciplinair platform voor onderzoek, onderwijsexpertise en -capaciteiten van de universiteit met betrekking tot de maatschappelijke en bestuurlijke uitdagingen waar Europa voor staat, zowel in eigen land als daarbuiten. Het platform bestaat uit wetenschappers van verschillende faculteiten - in het bijzonder de Faculty of Governance and Global Affairs, de Faculteit Geesteswetenschappen, de Faculteit Sociale Wetenschappen en de Faculteit Rechtsgeleerdheid. Een van de vier thema's is klimaat en energietransitie in Europa.
- De universiteit werkt in UNL-verband samen aan kennisuitwisseling en belangenbehartiging op verschillende duurzaamheidsthema's, zoals energiebesparing en afvalbeheer. Ook wisselen we kennis uit op het gebied van duurzaamheid met andere Europese universiteiten in de samenwerkingsverbanden UNA Europe, Coimbra Group, European University Association en het LERU-netwerk. Deze netwerken dragen bij aan kennisuitwisseling, beleidsontwikkeling en samenwerking op het gebied van duurzaamheid in onderzoek, onderwijs en bedrijfsvoering.
- De Universiteit Leiden is in 2024 aangesloten bij de Planetary Health Alliance. Het internationale Planetary Health Alliance netwerk verbindt ruim 450 organisaties die zich inzetten om de gezondheidseffecten van wereldwijde klimaat- en milieuveranderingen aan te pakken. Het netwerk verbindt onder andere onderzoeksinstellingen, onderwijsorganisaties en maatschappelijke organisaties wereldwijd om deze effecten te onderzoeken en de negatieve gevolgen ervan aan te pakken.
- In 2024 is de The Hague Global Futures Hub gelanceerd. De hub, een samenwerking tussen de Universiteit Leiden en de University of Edinburgh, versterkt de succesvolle samenwerking tussen beide universiteiten op het gebied van recht, veiligheid, openbaar bestuur en internationale betrekkingen. De Hub richt zich op het aanpakken van mondiale problemen door middel van interdisciplinair onderzoek, onderwijs en samenwerking met lokale en wereldwijde instituten en organisaties.

VOORUITBLIK

- Europese en nationale ambities hebben grote invloed op de transitie naar een toekomstbestendige en klimaatneutrale omgeving. Het tijdig signaleren van Europese, nationale en regionale beleidsontwikkeling op het gebied van duurzaamheid, en het duiden van de impact hiervan op de universiteit is een speerpunt in de uitvoeringsperiode. In 2025 zal, als onderdeel van het Afrika-beleid, duurzaamheid als interdisciplinair thema verder worden uitgewerkt in verschillende activiteiten.
- In 2025 zal de Universiteit Leiden de zogenaamde 'Durham Declaration on the Collaboration of Coimbra Universities on Climate Change and Sustainability' ondertekenen. De ondertekenende instellingen committeren zich hiermee aan blijvende investeringen in innovaties, oplossingen en onderzoek om de uitdagingen op dit gebied aan te pakken. De verklaring zal later dit jaar worden gepresenteerd op COP30 in Belém, Brazilië.
- In 2025 zal de Universiteit Leiden verder werken aan een profileringstraject waarin 'duurzaamheid en biodiversiteit' als één van de 15 universiteitsbrede thema's is gekozen.

De feestelijke presentatie van het Haags Klimaatakkoord op 10 april 2024. De Universiteit Leiden is aangesloten bij de klimaatdeal 'Publiek-private samenwerking klimaattransitie'. In deze klimaatdeal werkt de universiteit aan het versnellen van de klimaattransitie in de regio Den Haag. Dit doet zij samen met de gemeente Den Haag, Haagse Hogeschool, Hogeschool InHolland, ROC Mondriaan, TU Delft, Erasmus Universiteit Rotterdam, TNO en GGD Haaglanden.

Duurzaamheid in onderwijs

De Universiteit Leiden leidt haar studenten op tot academische professionals die beschikken over de kennis en de vaardigheden die nodig zijn om een bijdrage te leveren aan de duurzaamheids-transitie. Alle studenten kunnen in hun opleiding kennismaken met duurzaamheidsthema's en -vraagstukken die zoveel mogelijk aansluiten bij de inhoud van hun opleiding.

DOELSTELLINGEN in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Het onderwijs van de Universiteit Leiden levert een bijdrage aan duurzaamheidsvraagstukken door studenten vanuit alle faculteiten de juiste kennis en vaardigheden mee te geven. Hiervoor sluiten we aan bij de ambities uit de onderwijsvisie.

BEREIKT

- In 2024 is de nieuwe LDE-minor 'Co-creating sustainable practice in and beyond the Indonesian city' van start gegaan. Studenten verblijven drie maanden aan de Universitas Indonesia en werken daar aan een interdisciplinair project.
- Tijdens het symposium van de Sustainability Challenge (onderdeel van twee masters: Governance of Sustainability en Industrial Ecology) presenteerden 28 groepen van vier tot vijf studenten hun oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken van externe partijen. De opdrachtgevers waren o.a. de gemeente Leiden en Buurtlab070.
- Ook de studenten van het LDE Sustainability Honours programma presenteerden hun oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken ter afsluiting van hun extracurriculaire traject. De interdisciplinaire studenten werkten o.a. samen met opdrachtgevers als Naturalis en ClimateMatters.
- Buurtlab070 ontving in 2024 subsidie van de Gemeente Den Haag en kan ook in 2025 en 2026 haar activiteiten in Den Haag voortzetten. Zo zal in september 2025 het festival Studenten en Stadsgenoten georganiseerd worden.

VOORUITBLIK

- Vanaf september 2025 kunnen studenten beginnen aan de nieuwe BSc Science for Sustainable Societies. Deze interdisciplinaire opleiding combineert natuurwetenschappelijke en sociaalwetenschappelijke kennis en methoden ter voorbereiding op het oplossen van complexe duurzaamheidsvraagstukken. Studenten worden daarnaast ook aangemoedigd om veldwerk en excursies te ondernemen; activerend leren staat centraal in dit programma.

Ondersteuning van docenten voor integratie van duurzaamheid in het onderwijs

BEREIKT

- In 2024 is het EcoConnect project gestart vanuit Leiden University College. In dit Comenius-project wordt een 'toolkit' ontwikkeld met lesmethoden, workshops en een website over hoe docenten klimaatverandering kunnen integreren in het onderwijs. Ook wordt ingegaan op de vraag hoe docenten kunnen omgaan met de zorgen van studenten over klimaatverandering, met name in niet-STEM disciplines (STEM: science, technology, engineering and mathematics).
- In 2024 is gestart met een 'community of practice' voor docenten die kennis willen delen op het gebied van duurzaamheid in het onderwijs.

VOORUITBLIK

- In 2025 zal een groep experts een onderwijsgids ontwikkelen voor docenten die meer duurzaamheid willen integreren in hun onderwijs.

Studenten worden 'agenten van verandering' in de Sustainability Challenge.

De gids zal gebaseerd zijn op bestaande bronnen en best practices; het wordt een ‘levend document’ dat onderhouden en aangevuld moet worden. Elk deel behandelt een specifiek thema, waarbij vragen, tips en bronnen aan de orde komen.

Vergoten van de zichtbaarheid van onderwijs over of voor duurzaamheid

BEREIKT

- Jaarlijks wordt er een duurzame studiegids gepubliceerd met een overzicht van alle opleidingen, minoren en vakken die de universiteit aanbiedt op het gebied van duurzaamheid, zodat studenten zicht hebben op het complete aanbod. De studiegids is samengesteld op basis van de Sustainable Development Goals.
- Vanaf academisch jaar 2024-2025 is in de universitaire studiegids per vak aangegeven aan welke specifieke vaardigheden (bijv. analyseren en reflecteren) of doelen (bijv. het ontwikkelen van maatschappelijk bewustzijn) de student zal werken. Het doel hiervan is om studenten meer bewust te maken van de vaardigheden die zij in hun opleiding ontwikkelen. Een aantal vaardigheden uit het vaardighedenkader passen bij de duurzaamheidscompetenties zoals gedefinieerd in de ‘Green Comp’, een duurzaamheidskader vanuit de EU over duurzame competenties.

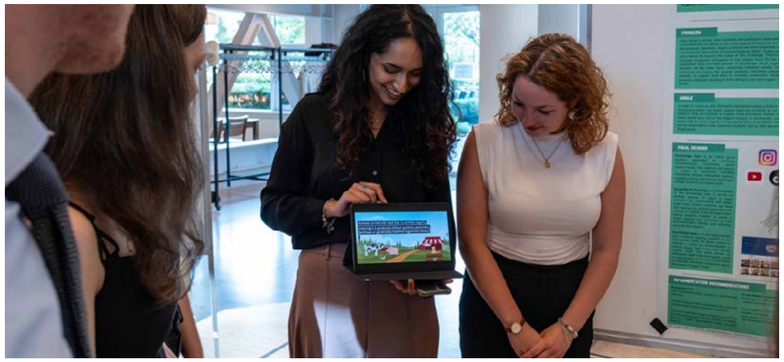

Studenten nemen ook zelf het initiatief tot meer duurzaam onderwijs. Op 17 juni gaf oud-staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst Marnix van Rij een gastcollege over het raakvlak tussen belastingrecht en klimaatbeleid.

Federico Bermudez: ‘Het is heel waardevol om te leren hoe zo’n project in het echt eraan toegaat.’

‘Let’s skate sustainably!’ Met een overwegend internationaal team van studenten presenteerden we ons onderzoek naar een Hollands fenomeen: de Drijvende IJsbaan op de Nieuwe Rijn. ‘Kan dit duurzamer, zonder de magie van het schaatsen te verliezen?’ vroeg de gemeente Leiden. We analyseerden drie alternatieven: synthetisch ijs, een rolschaatsbaan en een duurzamere variant van natuurlijk ijs. We spraken met experts en organisatoren, en interviewden ter plekke de bezoekers van de ijsbaan. Het is heel waardevol om te leren hoe zo’n project in het echt eraan toegaat. Er zijn veel verschillende belanghebbenden waar je rekening mee moet houden. Dat leert je om je flexibel op te stellen.’

Duurzaamheid in onderzoek

Met ons onderzoek willen we meer inzicht krijgen in wereldwijde duurzaamheidsvraagstukken en kennis ontwikkelen die bijdraagt aan het vinden van duurzame oplossingen. We brengen verschillende disciplines in coherente onderzoeksprogramma's bij elkaar en stimuleren onderzoek dat aansluit bij het multi- en interdisciplinaire karakter van het duurzaamheidsvraagstuk. We vergroten de (lokale) impact van de Universiteit Leiden door samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners te versterken en in te zetten op toepassing van kennis over duurzaamheidsthema's in de praktijk.

DOELSTELLINGEN in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Meer inzicht in wereldwijde, nationale en regionale duurzaamheidsvraagstukken

BEREIKT

- In het Polderlab werkten wetenschappers, boeren en beleidsmakers verder aan toekomstbestendige vormen van landbouw. Zo is er in 2024 geëxperimenteerd met rijstvariëteiten en worden er vissen uitgezet op de rijstvelden. De vissen zorgen voor natuurlijke bemesting en ze kunnen de rijst beschermen doordat ze onkruid en beestjes opeten. Ook zijn er apparaten geïnstalleerd die de uitstoot van broeikasgassen meten.
- In 2024 is de vijfde LDE-white paper 'Verbind klimaat en biodiversiteit – Voor samenleving, economie en natuur' gepubliceerd. Hierin werd onderzocht hoe een interdisciplinaire aanpak oplossingen kan bieden voor klimaatverandering en biodiversiteitsverlies.
- Dankzij juridisch onderzoek van het Leiden Advocacy Project on Plastic (LAPP) heeft de overheid, na vijf jaar, informatie openbaar gemaakt over de ramp met de MSC Zoë, waarbij de inhoud van 342 containers in de Waddenzee terechtkwam. De overheid hield lange tijd achter waar het afval uit de afvalcontainers van het schip zou liggen. Dankzij de studenten achter het LAPP is deze informatie nu wel openbaar. LAPP is een pro bono-initiatief rond juridische vragen over plastic.
- Op 11 april presenteerde het Centrum voor Milieuwetenschappen (CML) de resultaten van een onderzoek dat zij samen met landschapsarchitecten had uitgevoerd. Uit het onderzoek bleek dat een afname van vlees- en zuivelproductie gepaard gaat met meer ruimte voor de Nederlandse natuur, ontspanning, klimaat en biodiversiteit. De efficiëntere omgang met de landbouwgrond kan ook bijdragen aan een oplossing voor het ruimtegebrek in Nederland.
- In 2024 is het project Erfgoed Deal Leiden gestart, een samenwerking tussen Leidse onderzoekers, erfgoeddeskundigen van Erfgoed Leiden en Omstreken en biologen van Naturalis. Er wordt gezocht naar een manier om de binnenstad duurzamer te maken door meer groen, terwijl het beschermde stadsgezicht behouden blijft. Op basis van vier eeuwen archiefmateriaal wordt er historisch onderzoek gedaan naar het groen en de kades binnen de singels.
- In 2024 is Uta Wehn benoemd tot bijzonder hoogleraar op de nieuwe leerstoel 'Citizen Science and Sustainability' binnen de Focal Area 'Engagement and Inclusion' van het Centrum voor Wetenschap- en Technologiestudies (CWTS). Het doel van deze leerstoel is om inzicht te krijgen in de gedragsdynamiek van samenwerking tussen belanghebbenden en (nieuwe) samenstellingen op het gebied van co-creatie van gegevens en kennis tussen wetenschap, maatschappij en beleid voor transparant en democratisch bestuur van natuurlijke hulpbronnen en ecosystemen.
- In mei 2024 ontving het Centrum voor Milieuwetenschappen (CML), samen met Stichting People 4 Earth, Agriplace, Nedato, ZLTO, GreenYard en Nature's Pride, een subsidie voor onderzoek naar de verlaging van administratieve lasten voor boeren bij het verkrijgen van duurzaamheidsmerken.

VOORUITBLIK

- De komende tien jaar gaan de buitenlaboratoria (experimentele 'mini-watersysteem'-faciliteiten) intensiever samenwerken in zogeheten SMART-hubs met datawetenschappers van Nederlandse kennisinstellingen. De onderzoeksfaciliteiten gaan meetapparatuur en ondersteuning van datawetenschappers delen om zo de Nederlandse positie op het gebied van aquatisch-ecologie op internationaal niveau te versterken.

Versterken van het onderzoeksnetwerk duurzaamheid

BEREIKT

- In september kwamen wetenschappers, ambtenaren en buurtbewoners van de groene stads-oase in het centrum van Den Haag bijeen om te praten over de energietransitie, bottom-up initiatieven en burgerwetenschap. Er werd gesproken over wat samenwerking tussen deze groepen kan opleveren en hoe deze samenwerkingen versterkt kunnen worden.
- Een consortium met onder meer Leidse economen, psychologen en bestuurskundigen is in 2024 gestart met onderzoek naar het maatschappelijke draagvlak voor de waterstoftransitie in Nederland. Ze kijken naar gevolgen voor de arbeidsmarkt, de houding van burgers ten opzichte van waterstof en de investeringsbereidheid van bedrijven. De onderzoekers maken deel uit van een groter consortium dat 13 miljoen euro van NWO ontvangt uit het Nationaal Groeifonds.
- In 2024 is gestart met een nieuw Leiden-Delft-Erasmus programma: Klimaat en biodiversiteit. In dit programma worden kansen voor interdisciplinair onderwijs en onderzoek op het gebied van biodiversiteit en klimaatonderzoek verkend. Tijdens een bijeenkomst in de Green Village in Delft kwamen wetenschappers bijeen afkomstig van allerlei faculteiten en onderzoeksgroepen, de Zuid-Hollandse Impact Alliantie, DRIFT, GreenVillage, KIN en de Provincie Zuid-Holland. Ze maakten kennis met elkaars projecten en kregen input voor de ontwikkeling van het nieuwe programma.
- Het Instituut Biologie Leiden, het Centrum voor Milieuwetenschappen

(CML), het Naturalis Biodiversity Center en de Hortus botanicus Leiden hebben in 2022 het Leiden Biodiversity Network opgericht. Het doel is het onderzoek in evolutie en biodiversiteit te integreren, op Leids en op nationaal niveau, door met multidisciplinaire projecten nieuwe samenwerkingen tussen de instituten en daarbuiten te stimuleren. Het Leidse biodiversiteitscluster heeft in 2024 samen met maatschappelijke stakeholders verder gewerkt aan het formuleren van een onderzoeksagenda voor de komende jaren om de relaties tussen mens en biodiversiteit te verbeteren.
- De Universiteit Leiden is aangesloten bij het Haags Klimaatakkoord. Daarin zijn 38 klimaatdeals gesloten om toe te werken naar een klimaatneutraal Den Haag in 2030. Ruim honderd partijen zijn aangesloten bij het Klimaatakkoord.

Onderzoekers en burgers brengen samen de duurzame wereld een stap dichterbij. In een groene stads-oase in het centrum van Den Haag spraken zij over de energietransitie, bottom-up-initiatieven en burgerwetenschap.

Verduurzaming onderzoeksinfrastructuur

BEREIKT

- In 2024 hebben dertien laboratoria van de faculteiten Wiskunde en Natuurwetenschappen en Archeologie deelgenomen aan het LEAF-programma. Dit programma heeft als doel laboratoria te verduurzamen en een cultuur van duurzame praktijk op te bouwen (LEAF: Laboratory Efficiency Assessment Framework). Sinds begin 2023 zijn er acht bronzen LEAF-certificaten uitgereikt. In 2024 is een zilveren certificaat uitgereikt bij het Leiden Institute of Chemistry (LIC) en vijf bij het Leiden Academic Centre for Drug Research (LACDR).
- In 2024 is de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen gestart met het opzetten van pilots voor het scheiden van harde en zachte plastics en piepschuim.
- In 2023 trad de Universiteit Leiden toe tot het Leiden Circular Science Park-initiatief. Dit samenwerkingsverband van bedrijven en organisaties op het Leiden Bio Science Park zet zich in voor het versterken van circulariteit op de campus. Concreet gebeurt dit onder meer door het ontwikkelen van deelplatforms en het gezamenlijk inzamelen van piepschuim voor recycling.

VOORUITBLIK

- Het instituut LACDR heeft zich voorgenomen LEAF steviger te verankeren binnen de organisatie.
- In 2025 zal het scheiden van laboratoriumafval binnen de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen verder worden uitgerold.

Margaret Gold, coördinator externe samenwerking en Citizen Science Lead binnen het Open Science Programma van de Universiteit Leiden.

'Hoe krijg je buurtbewoners meer betrokken bij wetenschap? De betrokkenheid van burgers bij veel onderwerpen is groot, soms vanuit nieuwsgierigheid en soms omdat zij zorgen hebben. Het Citizen Science Lab verkent mogelijkheden om samen met burgers wetenschap te bedrijven, onder het motto 'vele handen maken licht werk'. Zo werden er bij onderzoek naar biodiversiteit in 2022 al meer dan 30.000 waarnemingen gedaan door burgers, die gebruikt werden door onderzoekers. Dat leverde nieuwe inzichten op over bedreigde diersoorten. Op die manier kun je als burger meer doen dan alleen het stoppen met het gebruiken van plastic rietjes.'

Een poster die bijdraagt aan de verduurzaming van laboratoria; wie een idee heeft voor verdere verduurzaming kan een post-it schrijven en deze op de poster plakken.

Ontwikkelen van beleid voor samenwerking met de fossiele industrie

BEREIKT

- De Universiteit Leiden besloot in 2024 om niet meer samen te werken met partners uit de fossiele industrie die zich niet aantoonbaar inzetten voor het behalen van de doelen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Er wordt alleen een uitzondering gemaakt als een samenwerking aantoonbaar bijdraagt aan de energietransitie. In 2024 is door een sparringsgroep met experts, studenten en in afstemming met de medezeggenschap verder gewerkt aan het ontwikkelen van een werkwijze voor toetsing van nieuwe samenwerkingsinitiatieven met de fossiele industrie.

VOORUITBLIK

- Vanaf 1 maart 2025 zal een nieuwe universitaire commissie ‘samenwerking met de fossiele industrie’ de mogelijk nieuwe samenwerkingen met de fossiele industrie beoordelen en toetsen aan de vraag of zij zich houden aan het Klimaatakkoord van Parijs. De commissie gaat vooralsnog voor een jaar aan de slag met een ‘lerende aanpak’. Hierna wordt de nieuwe werkwijze geëvalueerd.

Bewustwording en betrokkenheid

Het versterken van bewustzijn en betrokkenheid van studenten en medewerkers is cruciaal voor de verdere verduurzaming van de universiteit. Daarom willen we de behaalde resultaten op het gebied van duurzaamheid intensiever delen, en transparanter communiceren over de verantwoordelijkheden van de campusgebruikers. Ook willen we onze regionale partners en leveranciers bij de transitie betrekken.

DOELSTELLINGEN in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Bevorderen van een cultuur van duurzaamheid in de gemeenschap van medewerkers en studenten van de Universiteit Leiden

BEREIKT

- In 2024 is het Duurzaamheidsnetwerk via Teams doorgegroeid tot een online community van bijna 360 leden. Sinds 2023 is het netwerk ook toegankelijk voor studenten.
- Expertisecentrum Studenten- en Onderwijszaken (SOZ) heeft in het kader van duurzaamheid in 2024 een nieuwe *community garden* opgericht. In de Hortus botanicus zijn aan de Leidse singel acht universitaire moestuintjes gecreëerd.

VOORUITBLIK

- In 2025 zal een strategisch communicatieplan voor duurzaamheid worden opgesteld voor toegankelijke, effectieve en aantrekkelijke communicatie met studenten, medewerkers en externe betrokkenen.

Veertig enthousiaste studenten en medewerkers beginnen met de aanleg van een gezamenlijke moestuin in de Hortus botanicus.

LUGO

Al ruim zeven jaar heeft de Universiteit Leiden haar eigen Green Office: Leiden University Green Office (LUGO). LUGO heeft als doel bewustwording en betrokkenheid voor duurzaamheid te creëren onder studenten en medewerkers. Het team bestaat uit zes studenten en een medewerker, en wordt ondersteund door een groot netwerk van studenten en medewerkers. LUGO organiseert structureel infomarkten en kledingruilbeurzen en is standaard aanwezig bij introductieweken.

BEREIKT

- Buurtlab070 en Leiden University Green Office (LUGO) hebben in 2024 samen een evenement georganiseerd bij de stads-oase Spinozahof in de Stationsbuurt in Den Haag. Studenten en buurtbewoners kwamen bij elkaar om op een interactieve manier meer te leren over energie-ongelijkheid. Dit deden ze aan de hand van een 'serious game': Zonrecht van JustETrans - het spel is ontworpen door onderzoekers van de Universiteit Leiden en de TU Delft.
- In het najaar van 2024 konden studenten van de Universiteit Leiden voor de eerste keer hun masterthesis indienen voor de *Sustainable Master Thesis Award*. Een jury met experts op het gebied van duurzaamheid zal in 2025 de eerste Master Thesis Awards uitreiken.
- In het voorjaar van 2024 heeft LUGO een *community garden* geopend in het gebouw aan de Schouwburgstraat in Den Haag. Het doel van de tuin is om studenten en medewerkers een groene ruimte te bieden waar mensen kunnen samenkomen én waar de lokale biodiversiteit wordt versterkt. Ook biedt de tuin ruimte voor het organiseren van bijeenkomsten.
- Samen met het Leids Assessoren Overleg (LAssO) heeft LUGO in 2024 een duurzaamheidslabel voor studieverenigingen gelanceerd. Studieverenigingen konden zich in 2024 laten beoordelen op duurzaamheid en daarmee een gouden, zilveren of bronzen label verdienen.
- In 2024 organiseerde LUGO de *Sustainabiliy* series: interactieve workshops en lezingen over onder andere *fast fashion*, klimaatangst en duurzame voedselsystemen.
- Om duurzaam reizen te stimuleren biedt LUGO sinds 2024 een *travel kit* aan voor medewerkers en studenten die kiezen voor een duurzame internationale reis. De travel kit heeft als doel de reis te veraangenamen.
- In 2024 heeft LUGO een duurzaamheidsstadskaart ontwikkeld voor Leiden. Op deze kaart staan alle 'duurzaamheids-hotspots' van Leiden, zoals tweedehandswinkels, veganistische restaurants, biologische bakkers en groene ruimtes.

LUGO organiseerde samen met de Leidse Vegan Student Association een lezing van dierenrechtenadvocaat Ed Winters ('Earthling Ed') over 'The Case for Veganism'.

VOORUITBLIK

- In 2025 bouwt LUGO voort op de activiteiten van de afgelopen jaren om de naamsbekendheid binnen de universiteit te vergroten en waar mogelijk projecten op te schalen.
- Samen met collega's die betrokken zijn bij LEAF zal LUGO in 2025 posters in laboratoria ophangen met aankondigingen van practica om studenten meer inzicht te geven in hoe ze duurzaam kunnen werken.
- LUGO heeft momenteel vier Green Teams, bestaande uit vrijwilligers die zich inzetten voor verduurzaming binnen de faculteit. Volgend jaar wil LUGO deze Green Teams verder coachen, versterken en wijzen op nieuwe interessante samenwerkingen. Ook wordt er gekeken naar mogelijkheden om nieuwe Green Teams te starten in andere faculteiten.

Studenten werken aan de vergroening van de binnentuin van de Schouwburgstraat in Den Haag.

Klimaatmitigatie

Het expertisecentrum Vastgoed werkt zowel aan energiebesparing als aan eigen energie-opwek voor de gebouwen. Door bestaande universiteitsgebouwen te vernieuwen, deze extra te isoleren en installaties te verbeteren, zal er op den duur structureel minder energie nodig zijn. Het fossielvrij maken van de gebouwen speelt daarbij een cruciale rol. Zo is Campus Den Haag al aardgasvrij en staat het terugdringen van het aardgasverbruik op Campus Binnenstad en Campus Leiden Bio Science Park hoog op de agenda.

Energie

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

In 2026 10-15 % reductie CO_2-emissie van huisvesting door verduurzaming t.o.v. 2019; 30% in 2030 t.o.v. 2019

BEREIKT

- In 2024 hebben we een reductie in CO_2-emissie van huisvesting door verduurzaming van 22% bereikt t.o.v. 2019
- Zo'n 19% van het eigen energiegebruik werd opgewekt uit eigen hernieuwbare bronnen, voor het grootste deel met behulp van warmte-koudeopslag (WKO) in de bodem van Campus Leiden Bio Science Park. Daarnaast werd dit jaar voor het eerst meer dan anderhalf miljoen kWh elektriciteit opgewekt met zonnepanelen op de daken van universiteitsgebouwen. Verwacht wordt dat de opwek de komende jaren nog verder zal toenemen door het in gebruik nemen van het WKO-systeem in de bodem van de nieuwe Humanities Campus.
- De faculteiten en diensten hebben ook een belangrijke rol in het verminderen van het energieverbruik van studenten en medewerkers. Zo dragen het 19-gradenbeleid, het efficiënter ruimtegebruik, het vervangen van oude koelkasten en vriezers en juist gebruik van zuurkasten aanzienlijk bij aan de reductie.
- De inspanningen van de vijftien universitaire laboratoria die zich hebben aangesloten bij het Laboratory Efficiency Assessment Framework (LEAF) dragen bij aan de reductie van energieverbruik. Daarnaast bevordert de aansluiting bij LEAF het energiebewustzijn bij (laboratorium)medewerkers. Eén LEAF-lab heeft in 2024 een zilveren certificaat behaald en vijf kregen een bronzen certificaat.

VOORUITBLIK

- In de komende jaren worden er steeds meer gebouwen aangesloten op WKO-systemen. In 2026 staan onder andere de universiteitsbibliotheek en het nieuwe sport- en tentamencentrum op de planning. Dit heeft tot gevolg dat het aardgasverbruik op termijn verder zal dalen, maar dat het elektriciteitsverbruik geleidelijk stijgt.
- Vanaf 2026 zal de universiteit stoppen met de inkoop van Nederlandse GVO's. De markt voor groene stroomproductie in Nederland is inmiddels voldoende ontwikkeld, waardoor verdere stimulering via de aankoop van GVO's niet langer significant bijdraagt aan de ontwikkeling van nieuwe productiecapaciteit.
- Verwacht wordt dat de jaarlijkse CO_2-uitstoot in scope 1 en 2 van de footprint in 2030 met 72% is gedaald t.o.v. 1990[1].

1 Uitgangspunt voor energieverbruik 1990 is 1996

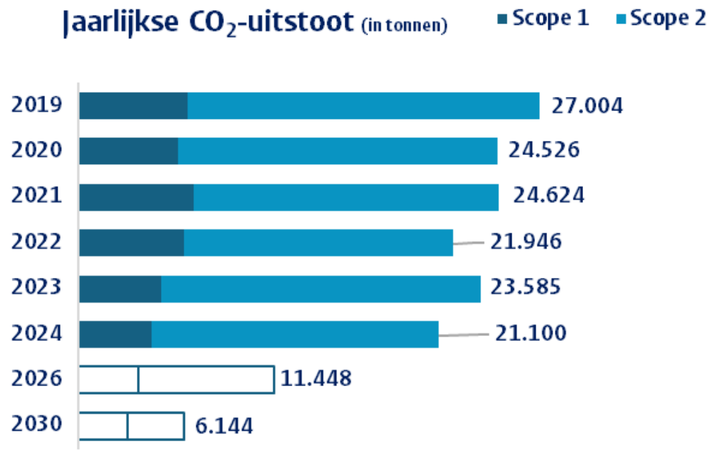

CO_2-emissie scope 1 en 2 vanaf 2019 met doorkijk naar 2025/2030

5000 PV panelen in 2025

BEREIKT

- In 2024 zijn er 517 PV-panelen geïnstalleerd; in 2024 waren er in totaal 5532 PV-panelen in gebruik.

VOORUITBLIK

- Verwacht wordt dat de eigen opwek de komende jaren nog verder zal toenemen door de opbrengst van nieuwe zonnepanelen op het Herta Mohr-gebouw en het Aleida Nijland-gebouw van de Humanities Campus. Er zullen in 2030 meer dan 6000 zonnepanelen op de daken van de universiteit liggen.

25% reductie aardgas in 2025 (t.o.v. 2019)

BEREIKT

- In 2024 is een reductie van het gebruik van aardgas van 32% bereikt t.o.v. 2019.
- In 2024 is het Herta Mohr-gebouw aangesloten op de nieuwe WKO-binnenstad. Het toekomstige Aleida Nijland-gebouw zal ook worden aangesloten. Onderzocht wordt of ook de universiteitsbibliotheek (na extra isolatiemaatregelen) kan worden aangesloten. Dit heeft tot gevolg dat het aardgasverbruik op termijn verder zal dalen, maar het betekent ook dat het elektriciteitsverbruik geleidelijk stijgt.

VOORUITBLIK

- Verwacht wordt dat het jaarlijkse aardgasgebruik in 2030 met 57% gedaald zal zijn (t.o.v. 2019).

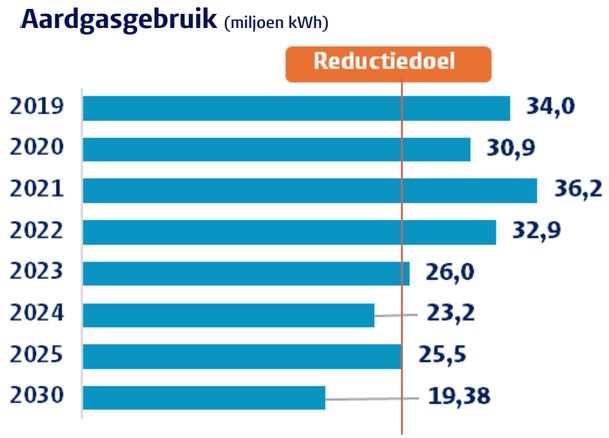

Duurzame huisvesting

De verduurzaming van de huisvesting van de drie universitaire campussen is volop in ontwikkeling. Bij renovaties worden duurzame maatregelen structureel toegepast. Een belangrijk doel hierbij is het realiseren van energetisch zuinige gebouwen, waarin zo min mogelijk gebruikgemaakt wordt van fossiele brandstoffen voor verwarmen en koelen, verlichten en ventileren. Een ander belangrijk doel bij het realiseren van duurzame huisvesting bij nieuwbouw is circulair bouwen, zodat het gebruik van schaarse materialen beperkt blijft en er zo min mogelijk CO_2 wordt uitgestoten.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Bij grote renovaties en nieuwbouwprojecten wordt een minimale BREEAM-prestatie gehaald van 'very good', waarbij gestreefd wordt naar excellent.

BEREIKT

- Fase 2 van het Gorlaeus-gebouw heeft een BREEAM-score 'very good' behaald (3 van 5 sterren).
- Het Herta Mohr-gebouw kreeg een BREEAM-score 'excellent' (4 van 5 sterren). Dit is te danken aan het toepassen van isolatiemaatregelen, het gebruik van nieuwe efficiënte installaties, het aanbrengen van zonnepanelen en de toepassing van warmte-koudeopslag. Ook tijdens de bouw is duurzame afvalscheiding toegepast en werden prefab-onderdelen gebruikt om zo min mogelijk afval te produceren. Deze focus op duurzaamheid gaat verder dan de buitenmuren van het gebouw. Zo zorgt een groen dak van sedum-mos niet alleen voor isolatie, maar trekt het ook insecten en vogels aan. In een interactieve infographic zijn alle duurzaamheidsmaatregelen te bekijken.

VOORUITBLIK

- Voor het Aleida Nijland-gebouw (Humanities Campus) en bij de renovatie/nieuwbouw van LMUY (naast de Gorlaeus-fietsenstalling) wordt een minimale BREEAM-prestatie van 'very good' aangehouden.

Het hout van de wandbekleding is afkomstig uit het oorspronkelijke gebouw.

Meer informatie:
Bekijk onze Routekaart Energietransitie

Ilse Koreman, Hoofd Huisvesting, Energie en Duurzaamheid

"Bij de renovatie van Herta Mohr is het oude gebouw niet zomaar gesloopt. De kelder en de fundering zijn volledig hergebruikt en de gevel is grotendeels intact gebleven. Veel vloerdelen zijn hergebruikt. 6000 vierkante meter aan plafondlatten van het sequoia red wood uit het oorspronkelijke gebouw zijn gespaard gebleven om in het nieuwbouwdeel een tweede leven te beginnen als akoestische wandbekleding in het atrium en het plafond van de bibliotheek."

Opzetten van een beleidsplan 'Circulair bouwen' om ervoor te zorgen dat de percentages hergebruik en recycling bij bouwprojecten vanaf 2026 zullen stijgen

BEREIKT

- Het Vastgoedbedrijf van de Universiteit Leiden heeft de afgelopen jaren een transitie doorgemaakt van een grotendeels incidentele naar een systematische en meetbare aanpak van circulair bouwen. Sinds 2024 wordt bij grote renovaties en nieuwbouw de Bouwcirculariteitsindex (BCI) gebruikt om de circulariteit inzichtelijk te maken. De BCI-score geeft de mate van circulariteit van een bouwproject aan op een schaal van 0% (lineair) tot 100% (circulair). De BCI-score is een meetinstrument waarmee de herkomst van de materialen, het toekomstperspectief en de losmaakbaarheid van een bouwproject beoordeeld worden. Ook heeft het Vastgoedbedrijf aandacht voor circulariteit in aanbestedingen en wordt geprobeerd de afvalreductie op bouwplaatsen te verbeteren. Deze transitie is complex omdat de duurzaamheidseisen blijven stijgen en omdat elk project maatwerk binnen een vastgesteld financieel kader vereist.
- De nulmeting van de BCI voor het Herta Mohr bedraagt 44%; de ambitie is om de BREEAM-score 'excellent' te behalen. De losmaakbaarheid ligt op 55% - vooral de installaties en de gevel zijn in hoge mate losmaakbaar. Het aandeel van gerecycled materiaal in de toevoer is 6% (massa), verdeeld over 6% in de structuur, 7% in de schil (gevel en dak) en 42% in de installaties. Biobased materiaal is met 6% uitsluitend toegepast in de schil.

VOORUITBLIK

- In 2025 wordt een beleidsplan opgesteld om deze circulaire doelen verder te verankeren binnen het financiële kader van elk project.
- Voor de renovatie van het Aleida Nijland-gebouw wordt een uitdagende combinatie van energieneutraal en circulair bouwen (BCI > 50%) opgenomen in het programma van eisen. De circulaire nulmeting van het Herta Mohr is daarbij vertaald naar concrete uitgangspunten voor het Aleida Nijland. Dit betekent dat wordt gestuurd op 30% hergebruik van sloopmateriaal (op massa), dat 50% van de nieuw toe te voegen materialen een verantwoorde herkomst heeft (hergebruik of biobased), dat 65% van de materialen losmaakbaar wordt geplaatst, en dat het gebruik van toxische stoffen zoveel mogelijk wordt vermeden.

Duurzame mobiliteit

De Universiteit Leiden streeft naar een reductie van CO_2-uitstoot als gevolg van dienstreizen en woon-werkverkeer die aansluit bij het Nederlands klimaatbeleid. De ambitie is om in 2027 de ecologische voetafdruk van dienstreizen vóór compensatie te verminderen met minstens 25% t.o.v. 2019.

BEREIKT

- De bruto CO_2-uitstoot van zakelijke dienstreizen die geboekt zijn via de reisagent is voor de periode 2019-2024 herberekend. De uitstoot in 2024 vertoont een lichte stijging ten opzichte van 2023, maar een daling van 31% t.o.v. 2019. Om onze doelstelling voor 2027 te halen, moeten we voorkomen dat deze stijgende trend zich voortzet.
- Voor dienstreizen die korter duren dan zes uur, of waarvan de afstand minder dan 500 kilometer bedraagt, is de trein de norm. Omdat er voor intercontinentale dienstreizen geen alternatieven zijn voor het vliegtuig, wordt er in de komende jaren ingezet op het verminderen van het aantal intercontinentale vliegreizen.
- In 2024 is er een interactieve, groene reiswijzer samengesteld, waarmee reizigers een bewuste keuze kunnen maken. Met deze reiswijzer kun je in één oogopslag zien hoe lang de reis duurt en wat de gevolgen zijn voor het klimaat.
- Vanaf 1 januari 2025 mogen in veel Nederlandse binnensteden geen bedrijfsauto's meer rijden die schadelijke stoffen uitstoten. Ook de binnensteden van Leiden en Den Haag zijn gekwalificeerd als zero-emissiezones. In 2024 is het universitaire bedrijfsverkeer aangepast aan deze maatregelen; in de binnensteden van Leiden en Den Haag rijden er alleen nog universitaire bestelbussen en vrachtauto's die uitstootvrij zijn.

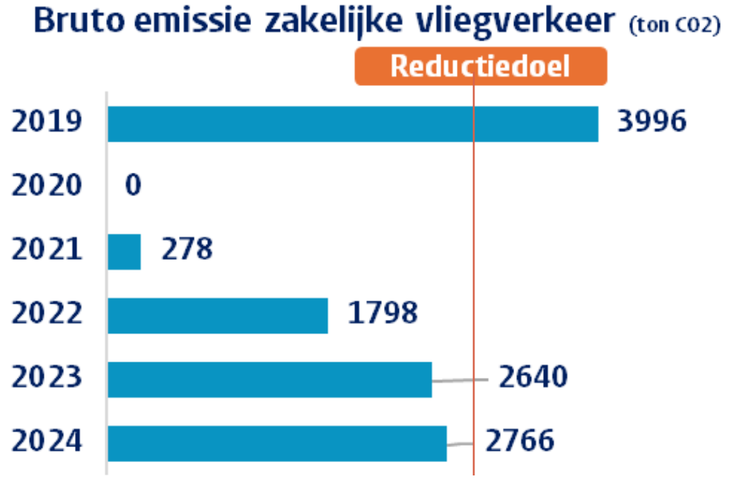

Duurzame leefomgeving

Wij streven naar een duurzame leefomgeving waarin mensen zich prettig en op een gezonde manier kunnen bewegen en waarin studenten en medewerkers productief kunnen zijn. Op zo'n campus krijgen hittestress en droogte geen vat op de omgeving, en zorgen robuuste watersystemen voor bescherming tegen overlast en schade door extreme regenval. Water wordt slim opgevangen, opgeslagen en hergebruikt, waardoor de campus toekomstbestendig is. Tegelijkertijd bieden groene en aantrekkelijke ruimtes ruimte voor ontmoeting, beweging en sociale verbinding. Een gezonde lucht en bodem, schoon water en een aangenaam klimaat dragen bij aan de vitaliteit van medewerkers en studenten. Bovendien vormen de universitaire campussen een groen netwerk, dat deel uitmaakt van de omgeving en ook leefruimte en voedsel biedt voor dieren. Door onze campussen doelgericht te vergroenen dragen we bij aan een gezonde en groene omgeving.

Biodiversiteit

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Inventarisatie biodiversiteit per campus en opzetten van een meetsysteem klimaatadaptatie en biodiversiteit op de Campus Binnenstad en het Leiden Bio Science Park

BEREIKT

- Op beide campussen zijn via een Omgevingsscan van NL-Greenlabel (datagedreven) de hittestress- en wateroverlastlocaties in kaart gebracht, inclusief prioriteiten voor actie.
- Monitoring via de Bioblitz Hoger Onderwijs, gekoppeld aan het gemeentelijke meetsysteem biodiversiteit (1.131 waarnemingen in 2024, incl. 36 zeldzame en 1 zeer zeldzame soort).
- Op het LBSP zijn faunaonderzoeken uitgevoerd (onder andere bijen, libellen, vleermuizen, vogels, waterfauna) met concrete adviezen voor een beter beheer.

VOORUITBLIK

- Verdere toetsing aan de nieuwe biodiversiteitsvisie van deelgebieden op het Leiden Bio Science Park die in het bezit zijn van de Universiteit Leiden en de gemeente Leiden. Hieronder valt ook het verbeteren van de verbinding van landschapstypes, de bescherming van zeldzame soorten en het stimuleren van meer habitatvariatie.
- Het betrekken van alle stakeholders op het LBSP bij het realiseren van bijdragen aan een samenhangend ecosysteem.

De sierlijke schildwants, een zeldzame soort gevonden op het LBSP via de BioBlitz Hoger Onderwijs

Aranka Virágh, duurzaamheidscoordinator Vastgoed

"In 2024 heb ik samen met collega's en partners gewerkt aan een biodiversiteitsvisie voor het Leiden Bio Science Park. Daarmee zorgen we voor meer samenhang tussen het groen op onze campussen en versterken we de kwaliteit van natuur en leefomgeving.
Deze visie draagt niet alleen bij aan duurzaamheid, maar ook aan kostenreductie. Vergroening voorkomt schades bij extreme regenval en droogte, verlaagt de energiekosten door natuurlijke verkoeling en draagt bij aan minder ziekteverzuim dankzij een gezondere leefomgeving. Het afgelopen jaar heeft me veel inspiratie gegeven en ik ben trots dat ik concreet bijdraag aan een klimaatbestendige én financieel slimme campus.
De ontdekking van de zeldzame sierlijke schildwants, tijdens een BioBlitz, laat bovendien zien hoeveel verborgen natuur er al aanwezig is - bij een BioBlitz proberen de deelnemers in een bepaalde periode in een bepaald gebied zoveel mogelijk planten en dieren te registreren. Ik vind het belangrijk die natuur te beschermen, op zo'n manier dat nieuwe ontwikkelingen en verbeteringen op de campussen niet worden belemmerd, maar juist worden gestimuleerd door de aanwezigheid van meer groen en biodiversiteit."

Faunaonderzoek Leiden Bio Science Park 2024 – vervolg op nulmeting 2020

In 2024 zijn op het Leiden Bio Science Park, als vervolg op de nulmeting van 2020 (gemeente Leiden), vijf faunaonderzoeken uitgevoerd naar bijen en zweefvliegen, waterfauna, libellen, vleermuizen en vogels.

1. Bijen en zweefvliegen
De aantallen zijn vergelijkbaar met eerdere metingen. Waar in 2020 de Wassenaarseweg en Rijnland de belangrijkste hotspots waren, zijn in 2024 vooral bij de Stal (Leeuwenhoekpark) veel zweefvliegen waargenomen. De honingbij blijft de talrijkste soort, ook zonder nabijgelegen bijenkasten. Wilde bijen, die vooral in de grond nestelen, profiteren van maatregelen zoals bijenburchten, gefaseerd maaibeheer en het laten staan van 'rommelhoekjes' met holle stengels voor overwintering.

2. Waterfauna
De meeste sloten zijn onderling verbonden, maar afgesloten uiteinden (kopeindes) blijken bijzonder soortenrijk door de ophoping van organisch materiaal. De wadi bij Nieuw Rhijngeest Zuid en de vijver in het Schilperoortpark hebben, door hun andere wateraanvoer en ligging, een unieke biodiversiteit. De beschermde platte schijfhoren (een slakkensoort) werd onder meer gevonden op de trambaan en bij de sportvelden. Het verlagen van de oeverbescherming in het Leeuwenhoekpark heeft de waterfauna sterk verbeterd. Wel is het nodig afspraken te maken over beter beheer van de oeverbeplanting.

3. Libellen
Er zijn zeventien soorten libellen aangetroffen. Dit is vergelijkbaar met het stedelijk gemiddelde, maar de dichtheid per kilometer oever is laag. Hotspots zijn het Schilperoortpark, het Leeuwenhoekpark en de Trambaan. Positief is de toename van natuurvriendelijke oevers.

4. Vleermuizen
Er zijn zes soorten vleermuizen waargenomen, waaronder de meer- en de watervleermuis, de gewone grootoorvleermuis, de ruige en de rosse dwergvleermuis. Vleermuizen gebruiken vaste vliegroutes langs bomen en water, zoals de Wassenaarseweg en de Poelwetering. Belangrijke hotspots zijn het Pesthuis, het Bos van Bosman en de plas bij Nieuw Rhijngeest Zuid in samenhang met Park Landskroon. De daar aanwezige lichtvervuiling vormt voor de vleermuizen een bedreiging.

5. Vogels
Het gebied herbergt vooral stadse, weinig schuwe vogelsoorten. Hotspots liggen bij het Pesthuis, de Sylviusweg en het Schilperoortpark. Het aantal boom- en struweelbroeders neemt af; de biodiversiteitsvisie zet daarom in op het realiseren van meer bomen en bosplantsoen.

Doorlopende communicatie over biodiversiteit

BEREIKT
- De communicatie over biodiversiteit is geïntegreerd in projecten als de Bioblitz, waarbij medewerkers en studenten actief worden betrokken.
- Het delen van kennis en best practices via gezamenlijke trajecten, o.a. bij de visie voor groene daken in de Grote Marktstraat (Campus Den Haag).

VOORUITBLIK
- Het uitbreiden van de communicatie- en participatietrajecten bij implementatie van de biodiversiteitsvisie in deelgebieden van het LBSP.

Waterbeheer

Door kritisch te kijken naar de waterbehoefte kan de milieu-impact van het watergebruik beperkt worden. Minder watergebruik leidt namelijk tot minder rioolafvoer en -zuivering en zorgt dus voor een kleinere CO_2-voetafdruk. Waterbesparende toiletten en kranen zijn daarom de standaard en worden in alle gebouwen ingezet.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Invoeren van waterbesparende maatregelen bij nieuwbouw en renovaties

LOPEND
- De komende jaren zullen er verschillende nieuwbouwprojecten worden gerealiseerd. In de nieuwe gebouwen zullen waterbesparende kranen en toiletten worden geplaatst, wat zal bijdragen aan een verdere vermindering van het watergebruik.
- In de keuze van de beplanting in de volle grond op buitenterrein wordt rekening gehouden met de gevolgen van klimaatverandering. Voor de irrigatie van buitenterrein wordt waar mogelijk regen- of grachtenwater gebruikt.

VOORUITBLIK

- Verwacht wordt dat het jaarlijkse gebruik van leidingwater in 2030 met 12% gedaald zal zijn t.o.v. 2019.
- De komende jaren zullen diverse adiabatische koelmachines worden vervangen, wat een forse waterbesparing zal opleveren. (Adiabatisch proces: een proces waarin geen warmte met de omgeving wordt uitgewisseld.)

Klimaatadaptatie

De ambitie is om verdroging en hittestress te verminderen. Dit kan door meer groenoppervlak toe te voegen aan ons terrein, met name bij gebouwen. Hier kan worden bekeken of daar waar verharding nodig is, 'halfverharding' ook zou kunnen volstaan. Door op of bij gebouwen water langer vast te houden, kunnen hoge temperaturen worden getemperd en wordt verdroging afgeremd.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Jaarlijkse toename van groene, biodiverse oppervlakte op grond en/of gebouwen van de universiteit

BEREIKT

- Toepassing van waterretentie bij grote renovaties en terreininrichting, zoals bij het Herta Mohr-gebouw (5000 liter wateropslag onder de voortuin, hergebruik voor beplanting of afvoer naar Singelwater).
- Toevoeging van groene oppervlakten in 2024:
  - 270 m² bij Herta Mohr (70 m² sedumdak, 200 m² groene voortuin).
  - 30 m² vergroening bij Lipsius (na verplaatsing fietsenstalling).
  - 3.250 m² vergroening op het Rosalind Franklinplein (na nieuwbouw Gorlaeus).
- Ontwikkeling biodiversiteitsvisie LBSP voor meer verbinding van natuur en meer variatie in beplanting. Met de grootgrondbezitters is afgesproken hoe de versnipperde natuur en kwetsbare ecosystemen beter zullen worden verbonden en hoe meer variatie zal worden aangebracht (in soorten planten, maar ook in hoogte van het groen). Deze afspraken zijn opgenomen in een 'handboek', dat bij voorgenomen wijzigingen op het terrein als referentiekader dient.

VOORUITBLIK

- Groene inrichting van de nieuwe Gorlaeus-fietsenstalling met binnentuin en daktuin: ca. 2.500 m² groen.
- Toetsing van het ontwerp voor een nieuw sportcentrum en sportvelden aan de biodiversiteitsvisie en het hierin inpassen van verbetermaatregelen.
- Het borgen van vergroening, biodiversiteit en klimaatadaptatie in processen en certificering via NL-Greenlabel (stap van C-label naar B-label in 2035). Dit vereist aanzienlijk meer sturing op, en verbeterde registratie van zowel de hoeveelheid als de kwaliteit van groen, bodem en water, zodat de prestaties op het gebied van gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit kunnen worden geoptimaliseerd.
- Intensieve samenwerking met partners als het Leiden Biodiversity Network, Naturalis, Hortus botanicus, Centrum voor Milieuwetenschappen (CML) en de gemeenten Leiden en Oegstgeest.

Afkoppeling hemelwater

BEREIKT

- Bij nieuwbouw en aanbouw worden vanaf 2024 de gemeentelijke hemelwaterverordening en provinciale klimaatadaptatie-uitgangspunten toegepast (vastgelegd in Vastgoedbeleid 2024).

Vergroening van het Rosalind Franklinplein, ook bekend als het 'campusplein', helpt verdroging en hittestress te verminderen. Door op of bij gebouwen water langer vast te houden kunnen hoge temperaturen worden getemperd en wordt verdroging afgeremd.

Duurzame campus

Duurzaam inkopen

Op dit moment voldoet de afdeling Universitaire Inkoop Leiden (UIL) aan de wettelijke regelgeving en aan de minimumeisen uit de criteria-documenten van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen van PIANOo. UIL stimuleert het inkoopplatform waar de materiedeskundigheid is belegd en waar de eindverantwoordelijkheid voor een optimaal resultaat ligt om steeds hogere eisen te stellen aan de relevante duurzaamheidscriteria. Er wordt hierbij met name gekeken naar de transportmiddelen, de aantallen transportbewegingen, de verpakkingsmaterialen en de aflevercondities.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Verzwaren van de duurzaamheidscriteria bij inkopen

BEREIKT

- In overleg met facilitaire managers van faculteiten is in 2024 gestart met een nieuwe aanbesteding voor universitair meubilair. Het doel is om 50% van het benodigde meubilair te hergebruiken of te recyclen, en voor de overige 50% nieuw, circulair geproduceerd meubilair aan te schaffen.

VOORUITBLIK

- Het streven is om voor 2025 concrete en meetbare doelstellingen te formuleren voor duurzaam inkopen. De ambitie is om niet alleen te voldoen aan de wettelijke eisen, maar ook om meer positieve impact te hebben op klimaat, circulariteit, milieu, ketenverantwoordelijkheid en sociale duurzaamheid

Eerlijke en circulaire ICT

Het digitaliseren universitaire processen kan in hoge mate bijdragen aan het verbeteren van de duurzaamheid. Maar de ICT-processen zelf kunnen en moeten ook verder verduurzaamd om toekomstbestendig te zijn.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Kennisopbouw over milieu-effecten van aanbestedingen van ICT en over hoogwaardige verwerking van afgeschreven ICT.

VOORUITBLIK

In 2025 zal verkend worden hoe nader invulling gegeven kan worden aan deze ambitie.

Afval

De Universiteit Leiden wil bijdragen aan een circulaire economie en streeft ernaar om het ontstaan van afval zoveel mogelijk te beperken, omdat hiermee de meeste milieuwinst kan worden behaald. Uit het afval dat toch ontstaat probeert de universiteit, in samenwerking met de gecontracteerde afvalverwerkers, zoveel mogelijk grondstoffen te herwinnen, zodat deze weer gebruikt kunnen worden voor nieuwe producten. Dit is een continu proces, waarbij we steeds opnieuw op zoek gaan naar manieren om onze afvalstromen (nog beter) te hergebruiken.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

25% reductie van het jaarlijkse bedrijfsafval[2] per gebruiker in 2027 t.o.v. 2019. Maximale grondstof-herwinning via een tweesporenbeleid

BEREIKT

Het jaarlijkse bedrijfsafval per gebruiker is in 2025 gedaald met 20% t.o.v. 2019. Hierbij gaat het om restafval plus papier en karton. Het restafval per gebruiker is in 2024 verminderd met bijna 40% t.o.v. 2019 door maatregelen gericht op afvalpreventie, betere afvalscheiding en verminderd gebruik van verpakkingsmateriaal en wegwerpartikelen. Het papier- en kartonafval, waar veel recycling op plaatsvindt, wordt minder beïnvloed door deze maatregelen.

- De totale som van de hoeveelheid geproduceerd bedrijfsafval is 16% lager dan in 2019. In 2019 werd 26,6 kilo bedrijfsafval per gebruiker geregistreerd; in 2024 was dit 22,3 kilo.
- Bij de faculteiten Wiskunde en Natuurwetenschappen en Archeologie zijn in 2024 pilots gestart met het apart inzamelen van harde en zachte plastics, piepschuim en papieren handdoekjes in de laboratoria.
- Bij verbouwingen komt veel afval vrij. Dit afval wordt niet meegenomen in de reguliere afvalcijfers van de universiteit. Door bij grote bouwprojecten gebruik te maken van de bouwcirculariteitsindex (BCI) kan de mate van circulariteit wel worden gekwantificeerd; dit doet de universiteit sinds 2023. Voor het Herta Mohr is de BCI 44%. Dat betekent dat van alle nieuw toegevoegde materialen 44% circulair is. Daarnaast zijn de parkeergarage, de constructie en de gevels van het oorspronkelijke gebouw ook grotendeels behouden. Circulaire sloop en bouw zal ook meetbaar toegepast worden bij volgende grote renovaties, zoals het Aleida Nijland (Humanities Campus) en het LMUY-gebouw (Bioscience Campus).

2 Hierbij gaat het om restafval plus papier en karton. De afvalstromen folie/kunststoffen, papier/karton, GFT, swill, vetten, PMD, glas, hout, koffiedik, koffiebekers, papieren handdoeken, GGO, SZA, beddingafval en elektronisch afval zijn hierin niet meegenomen.

VOORUITBLIK

- Bij de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen zal in 2025 met gerichte communicatie extra aandacht besteed worden aan het beter scheiden van laboratoriumafval, zodat afvalstromen minder vervuild raken met afval dat er niet in thuis hoort.

Duurzame catering

We hebben de afgelopen jaren enorme stappen gezet om het aanbod van producten voor de universitaire catering te verduurzamen. De kracht van het duurzame cateringconcept Pure ligt in het stelselmatig introduceren van veranderingen, zodat de gemeenschap steeds de kans krijgt om eraan te wennen. Het doel voor de komende uitvoeringsperiode is om deze aanpak door te zetten, de geboekte winst beter in kaart te brengen en daarover breed te communiceren.

DOELSTELLING in de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid 2023-2026

Opzetten monitoring van de ecologische voetafdruk van het voedsel dat de universiteit aanbiedt

VOORUITBLIK

Er zal gewerkt worden aan een betere rapportage van de ‘foodprint’, gebaseerd op meer specifieke data, waarbij 100% van het assortiment van de Universiteit Leiden in kaart wordt gebracht.

Vergroten van het aantal plantaardige producten

BEREIKT

- In maart 2024 heeft de Universiteit Leiden meegedaan aan de Nationale Week zonder Vlees en Zuivel, met een volledig aangepast menu in de universitaire restaurants. Dit is een mooie kans om te kijken welke plantaardige producten goed aanslaan en die vervolgens in het vaste assortiment op te kunnen nemen. Het UFB gaat kijken of er vaker bij dit soort landelijke initiatieven kan worden aangesloten, zoals Eet Geen Dierendag of Wereld Veganismedag.

Aanbod plantaardige zuivel in de koffiemachines vergroten

VOORUITBLIK

- Medium 2025 start een aanbestedingstraject voor vendingmachines. Het is de intentie om al binnen de lopende overeenkomst een pilot op te starten met havermelkautomaten. De pilot wordt gestart op locaties waar al meerdere koffieautomaten bij elkaar staan.

CO_2-footprint

De Universiteit Leiden heeft zich gecommitteerd aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Dit houdt in dat de universiteit haar CO_2-uitstoot in 2030 met 65% vermindert ten opzichte van het niveau van 1990 en met 95% in 2050. Deze ambitie is gericht op de bruto CO_2-uitstoot in de gebouwde omgeving, inclusief huur en verhuur (scope 1 en 2). De universiteit geeft prioriteit aan reductie en vermijden van CO_2-uitstoot boven compensatie. Een aantal emissies (netto) zijn echter nog onvermijdelijk.

In 2024 bedroeg de directe CO_2-uitstoot door het energieverbruik van de huisvesting 20.979 ton (scope 1 en scope 2). Dit is al een reductie van 50% ten opzichte van 1990. Om deze uitstoot uiterlijk 2050 naar bijna nul te brengen, volgt de universiteit de Routekaart Energietransitie, opgesteld door het expertisecentrum Vastgoed. Het tussendoel is om 65% CO_2-reductie in 2030 te realiseren (ten opzichte van 1990).

BEREIKT

- Afgelopen jaar (2024) is de CO_2-uitstoot voor scope 1 en 2 licht gedaald. Deze afname is voornamelijk het gevolg van meer eigen energieopwekking via zonnepanelen en van de ingebruikname van het nieuwe WKO-systeem bij de Humanities Campus. Daarnaast heeft het beëindigen van bouwactiviteiten op het Leiden Bio Science Park en het uitfaseren van het gebruik van de Matthias de Vrieshof en het LMUY bijgedragen aan de daling.
- Ook de faculteiten en diensten leveren een belangrijke bijdrage aan het verlagen van het energieverbruik. Maatregelen zoals het 19-gradenbeleid, het efficiënter gebruiken van ruimtes, de vervanging van verouderde koelkasten en vriezers en goed gebruik van zuurkasten, spelen hierin een aanzienlijke rol.
- Daarnaast leiden onze universitaire activiteiten ook tot indirecte emissies, deze worden ondergebracht in scope 3. Denk hierbij aan vliegverkeer, zakelijk verkeer en woon-werkverkeer, maar ook ingekochte producten en materialen en hun afval (meubels, apparatuur, kantoorbenodigheden, voedsel etcetera). Om deze emissies zoveel mogelijk te reduceren wordt er gewerkt aan het faciliteren en stimuleren van duurzaam reisgedrag, het zoveel mogelijk gebruiken van gerecycled of circulair materiaal, en het gebruik van plantaardige producten in de catering, om deze emissies te reduceren.

VOORUITZICHT

- Op de lange termijn blijft de CO_2-uitstoot van de universiteit in scope 1 en 2 dalen door het uitfaseren van aardgas en een afname van de landelijke emissiefactor van elektriciteit.
- De verwachting is dat er in 2030 72% CO_2-reductie wordt gerealiseerd ten opzichte van 1990. Mogelijk kan dit percentage nog hoger uitvallen naarmate warmteleveranciers duurzamer productiemethoden gaan toepassen en er een bijmengverplichting komt voor groen gas in het Nederlandse aardgasnet.
- Hoewel de uitstoot in scope 3 steeds beter in beeld komt, is deze nog relatief incompleet. In de nabije toekomst zal de relatief grootste uitstoot plaatsvinden in scope 3 (vergeleken met scope 1 en 2).

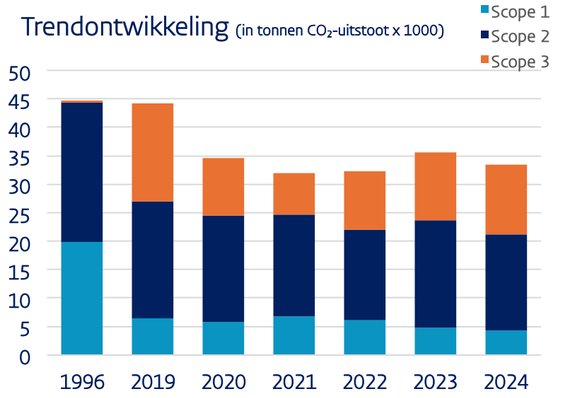

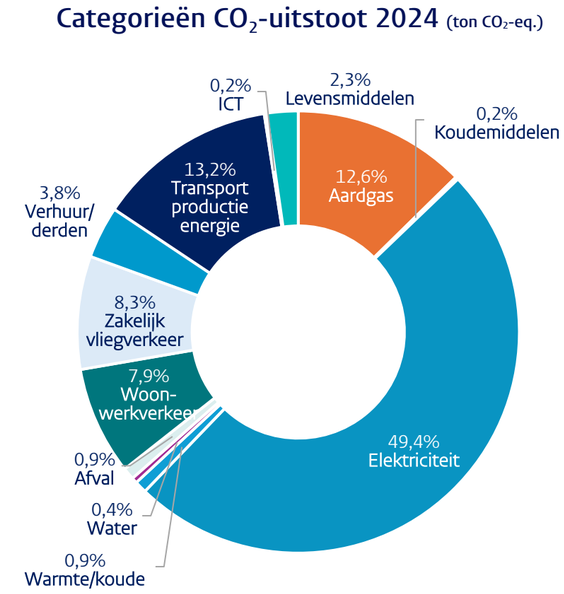

Wil jij meer weten over duurzaamheid bij de Universiteit Leiden?

Bekijk het dossier 'De duurzame universiteit' of stuur een mail naar duurzaamheid@leidenuniv.nl